

Short communications *Korta rapporter*

<https://doi.org/10.34080/os.v5.23004>

Nattskärrans *Caprimulgus europaeus* antalsförändring under tjuogoett år i Ale och Vättle fjäll nordöst om Göteborg

ÅKE ARONSSON

Beståndet av nattskärria i Sverige anses ha minskat. Detta framgår bl.a. i några av de senaste landskapsböckerna över fåglarnas förekomst. Ett par exempel får räcka. Nilsson & Lundgren (1993) omnämner för Blekinge "kraftig minskning" sedan femtiotalet och Berglund m.fl. (1993) säger att Dalarna "förlorat större delen av sin population" sedan sextiotalet samt att minskningen fortfarande tycks pågå. För Sörmlands del rapporterar Betzholtz & Swenzén (1992) att arten synes ha behållit sin numerär de senaste två decennierna, men ger inga uppgifter om förändringar i ett längre perspektiv. Det är dock svårt att få en klar bild av utvecklingen. Curry-Lindahl (1961) nämner exempelvis i *Våra Fåglar i Norden* inte ett ord om några populationsförändringar. När det gäller de senaste decenniernas utveckling sammanfattar Risberg (1990) läget på följande sätt: "Det är en utbredd uppfattning att nattskärria har minskat under de senaste årtiondena, men belägg saknas."

Uppgifter från Ottenby fågelstation (Pettersson 1994) visar dock på en klar nedgång i antalet fångade nattskärria. Medeltalet fångade fåglar per år har gått ner enligt följande: 7,4 (1950–59), 3,5 (1960–69), 2,9 (1970–79) och 1,6 (1980–93). Under senare år har fångstsiffran varit noll flera säsonger (1984, 86, 87, 88 och 93). På femtiotalet fångades upp till 15 (1950) och 12 (1955) individer.

Sedan 1975 har jag inventerat nattskärria längs en standardrutt belägen i skogarna öster om Surte. Rutten går längs sydvästra kanten av Sörmosen,

passerar Svartvattnet, går runt Gäddevattnet, följer Surtesjöns nordöstra sida, passerar Snäckesjön och slutar vid Skårdal (Fig. 1). Jag har räknat de spelande nattskärriorna under fem minuter från var och en av tjuo punkter längs rutten. Jag har inventerat rutten under nitton av de tjuo åren från 1975 till och med 1995. Inventeringen har börjat i skymningen och slutat i gryningen. Datum för varje inventering framgår av Tabell 1, där hela inventeringsresultatet redovisas i detalj.

Anledningen till att jag publicerar dessa resultat är den beklagliga frånvaron i litteraturen av objektiva

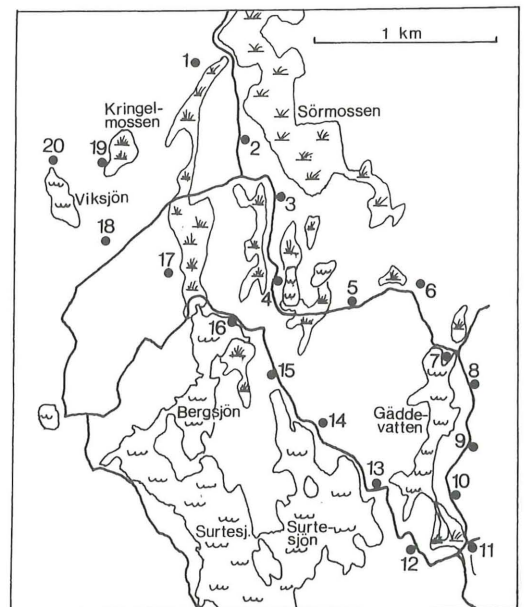

Fig. 1. Karta som visar ruttens förlopp med de 20 inventeringspunkterna markerade. De heldragna svarta linjerna är vägar, små tuvor markerar mossmark och vågor sjöar.

Map showing the route with the 20 census stops. Black lines are roads, small tufts indicate bogs, and wavy lakes.

Tabell 1. Inventeringsresultat för nattskärna längs en standardrutt enligt punkttaxeringsmetoden (20 stopp och 5 minuters räknande vid varje stopp) åren 1975–1995.

Census results for Nightjar *Caprimulgus europaeus* along a standard route using a point count method (20 stops with 5 minutes count at each stop) during the years 1975–1995.

Datum Date	Punkt nummer Point number																				Antal punkter indiv. Number of points inds.	
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20		
1975 06 20	.	1	1	1	1	1	1	.	1	1	1	.	9	9
76 06 24	.	.	1	1	.	.	1	1	1	1	1	.	2	1	1	1	2	2	1	.	14	17
77 06 24	.	.	.	1	.	1	1	1	.	1	1	6	6
78 06 20	.	1	.	1	1	1	1	.	1	1	1	1	1	1	.	10	10	
79 06 22	.	.	.	1	1	1	1	1	.	.	1	1	1	1	1	.	9	9
80 06 21	1	1	.	1	1	.	.	.	1	1	1	1	2	1	.	10	11	
81 06 19	2	1	1	1	1	1	1	1	7	8	
82 06 19	1	.	.	.	1	2	.	1	1	.	.	1	.	.	1	.	2	.	.	8	10	
83 06 23	1	1	.	.	.	1	1	.	4	4	
84 06 15	.	1	1	1	.	1	2	1	.	.	6	7	
85 06 21	.	.	.	1	.	1	1	.	1	.	1	1	2	.	1	1	1	1	1	10	11	
86 06 14	.	.	.	1	.	1	1	1	1	1	.	1	1	1	1	1	1	.	.	11	11	
87 06 20	1	1	1	1	1	1	.	5	5	
88 – –																				–	–	
89 06 14	1	.	.	1	.	.	1	1	.	1	1	1	1	1	9	9	
90 06 17	1	1	1	.	.	1	.	1	1	1	1	1	2	1	.	11	12	
91 – –																				–	–	
92 06 19	1	1	1	1	2	1	.	1	7	8	
93 06 19	1	2	1	1	1	1	1	.	.	.	7	8	
94 06 19	.	.	1	1	1	1	.	.	1	.	.	1	.	1	1	1	1	.	1	10	10	
95 06 21	1	.	1	1	3	3	
S:a Total	3	5	4	7	9	8	9	6	11	5	4	5	9	8	12	14	16	11	7	3		
S:a Total	4	5	4	7	9	9	10	6	11	5	4	6	10	8	13	15	18	14	7	3		

uppgifter om nattskärrans förekomst under en längre följd av år. Kanske är min serie den enda av någorlunda längd som finns i Sverige. Men skulle det finnas andra, ännu opublicerade långtidsinventeringar, vore det ytterst värdefullt att få även dem publicerade så att en mera fullständig bild av nattskärrans populationsutveckling kan erhållas.

Av tabellen och Fig. 2 framgår att antalet nattskärvar varierat starkt mellan åren. Det sämsta resultatet under hela serien registrerades 1995 med bara tre individer. Tre tidigare år (1977, 1983 och 1987) har det dock varit nästan lika dåligt. Delar man upp serien i tre portioner och beräknar medeltalet fåglar för att därmed eliminera mellanårsvariationerna får man följande värden. För antal individer erhålls 10,0 (1975–81), 8,0 (1982–87) och 8,3 (1989–95, 6 år). För antal punkter med observation fås för samma perioder 9,3, 7,3 resp. 7,8. Det rör sig således om små skillnader. Det jämförelsevis höga värdet för

den första perioden beror nästan helt på det avvikande goda året 1976. Den antydning till nedgång som finns är inte statistiskt signifikant. Det har således inte skett någon säkerställd förändring i antalet fåglar sett över hela perioden.

Fig. 3 visar det totala antalet nattskärvar som registrerats vid varje punkt under alla nitton år. Vid ruttens början och slut, punkterna 1, 2, 3, 19 och 20, är det troligt att det inte varit nog mörkt för att skärvarna skulle ha låtit höra sig för fullt. Möjligen är deras aktivitet också något lägre under den allra mörkaste delen av natten, vilket skulle ha kunnat påverka punkterna 10, 11 och 12. Dock är det svårt att säkert avgöra om det är tidpunkten eller skillnader i de olika punkternas lämplighet för nattskärva som orsakat skillnaderna. Om alla punkter vore ungefär lika attraktiva kan diagrammet tolkas så att nattskärvarna är mest aktiva mot slutet av natten (punkterna 15–18).

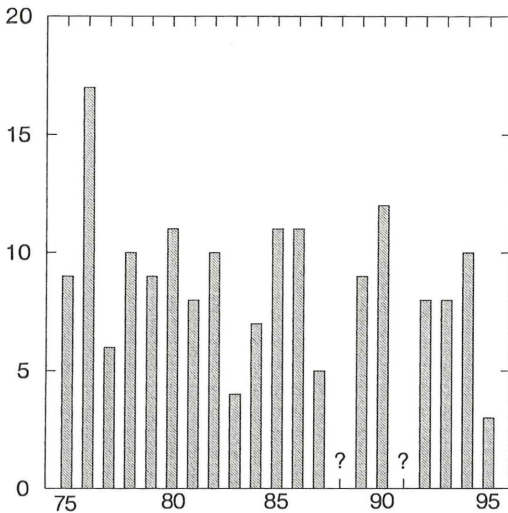

Fig. 2. Antal nattskärror åren 1975–1995. Data saknas för åren 1988 och 1991.

Number of Nightjars in 1975–1995. No data for the years 1988 and 1991.

Under årens lopp har det skett en del biotopförändringar. Terrängen var vid de första inventeringarna tämligen enhetlig. Senare har det byggts en 400 kV ledning genom området och den breda kraftledningsgatan är fylld av snårig ungskog som inte tillåts växa sig hög. Skogsbränder har skövlat ett område längst i söder, inom det inventerade området och strax norr om detta. De brända områdena är nu mycket gröna av tät ungskog. År 1988–89 kalhöggs området inom det inventerade området. Hyggerna är fyllda av grönska av gräs, örter och ungskog.

Med tanke på nattskärrans välkända krav på öppen skog, gärna tallhedar och mossar, borde den allt frodigare skogen missgynna nattskärran. Detta tycks emellertid inte ha orsakat någon markant långsiktig nedgång i mitt inventeringsområde. Det mycket låga resultatet 1995 kan ha orsakats av att det regnade under senare hälften av inventeringen. Jag gjorde därför en ny nattvandring den 28–29 juni, dock inte hela den ordinarie rutten. Jag såg en och hörde fyra nattskärror. Jag fick intryck av att förekomsten var normal även detta år. På just dessa platser fanns dock torr gammal skog och ett avbränt område med mycket berg i dagen, nattskärrans favoritbiotop.

Även om jag inte kunnat påvisa någon säker minskning av nattskärrebeståndet, bara en antydning till negativ trend och ett dåligt år 1995, finns det anledning att fundera över om den utveckling mot allt frodigare och tätare skog, som jag registrerat i

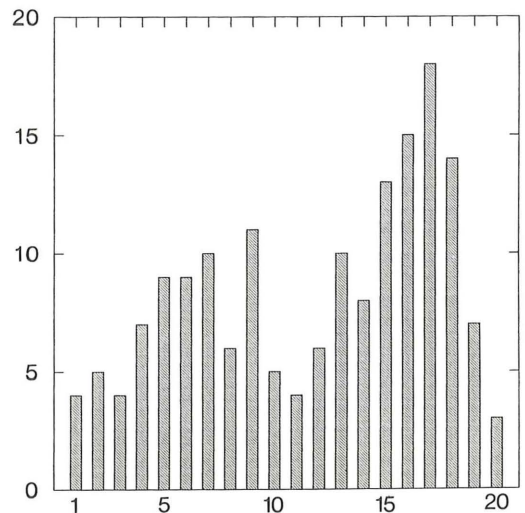

Fig. 3. Totala antalet nattskärror som registrerats vid varje punkt under alla 19 inventeringsår.

Total number of Nightjars recorded at each point during all 19 census years.

mitt område, på sikt kommer att missgynna nattskärran. Trots att äldre information saknas eller är osäker, finns det all anledning att ta litteraturuppgifterna om minskning eller till och med kraftig minskning på allvar. Förr i tiden var skogarna generellt glesare, både på grund av sättet att selektivt avverka och på grund av det omfattande skogsbetet. Det finns också uppgifter i litteraturen om att nattskärran gärna skulle hålla till i anslutning till kreatur (Glutz von Blotzheim & Bauer 1980). Och på tyska heter nattskärran Ziegenmelker, från vanföreställningen om att nattskärran mjölkade kor under nätterna. Detta kan bero på att nattskärorna inte bara gynnas genom att korna håller grönskan kort utan också för att kogödseln är nyttig för djur som nattskärorna fångar.

Det har diskuterats om nattskärrans förmodade nedgång skulle bero på faktorer i häckningsområdet eller det afrikanska övervintringsområdet. Kanske är huvudorsaken den kraftiga förtätning av våra skogar som skett under detta sekel och som framgår tydligt av Riksskogstaxeringens siffror (Svensson m. fl. 1989).

Referenser

- Berglund, L., Kolmodin, U., Sjöblom, B. & Wallström, L. 1993. Dalarnas fåglar. *Dalarnas Ornitologiska Förening*, Avesta.

- Betzholtz, P.-E. & Swenzén, A. 1992. *Sörmlands fåglar*. Föreningen Sörmlands Ornitologer, Katrineholm.
- Curry-Lindahl, K. 1961. *Våra Fåglar i Norden*. Natur och Kultur, Stockholm.
- Glutz von Blotzheim, U. N. & Bauer, K. M. 1980. *Handbuch der Vögel Mitteleuropas*. Band 9. Akademische Verlagsgesellschaft, Wiesbaden.
- Nilsson, T. & Lundgren, U. 1993. *Blekinges fåglar*. Blekinges Ornitologiska Förening.
- Pettersson, J. 1994. *Fågelräkning vid Ottenby 1993*. Ottenby fågelstation, Sveriges Ornitologiska Förening och Naturvårdsverket.
- Risberg, L. 1990. *Sveriges fåglar*. Sveriges Ornitologiska Förening, Stockholm.
- Svensson, S. A., Toet, H. & Kempe, G. 1989. Riksskogstaxeringen 1978–82. *Institutionen för skogstaxering, Rapport 47*. Sveriges Lantbruksuniversitet, Umeå.

Summary

The change in numbers of Nightjars Caprimulgus europaeus during twentyone years at Ale and Vättle fjäll near Gothenburg

It has been assumed for a long time that the Swedish population of the Nightjar is declining. Several recent books on the bird fauna of different provinces (Berglund et al. 1993, Betzholtz & Swenzén 1992, Nilsson & Lundgren 1993) contain clear statements about declines. However, Risberg (1990), summarising the total Swedish situation, stress that objective data confirming this do not exist, and in the summary of older literature by Curry-Lindahl (1961) there is no mention of any decline.

This report contains the data collected during 21

years (1975–1995) along a standard route in the forests east of Surte near Gothenburg in southwestern Sweden (Fig. 1). I have censused the route once every year (except in 1988 and 1991), using a point count method (20 stops, 5 minutes count at each stop). The census has started at dusk and ended at dawn. The dates and all details about numbers recorded are given in Table 1 and Fig. 2.

There is a weak indication of decline, but it is not statistically significant. The very low number of 1995 (3 birds) may have been caused by rain during the census. A brief visit to the area (no complete census) another night indicated that the numbers in 1995 may have been fairly normal.

There has been some habitat changes over the years. A power line has been built through the area, several clear-cuts have been made and a fire has affected a part of the route. All these areas have successively been covered with new, young and dense forest. It is also my impression that the forest in general has become denser. Since the Nightjar prefers open forest and bogs, the changes ought to be negative for the species. Historically, the forests of the area are probably denser to day than they formerly were, primarily because there is no cattle grazing in the forests any more and because modern forestry management produces denser stands. The same development of increasing density of forests has occurred all over Sweden (Svensson et al. 1989). It is suggested that this may be the main factor behind the assumed decline of the Nightjar.

Åke Aronsson, Sörgårdsvägen 4, 445 37 Bohus.